

Sebesről; 100 darab ásvány és kőzet Kolozs- és Tordamegyék területeiről; összesen 280 darab.

E szerint gyűjtés utján osztályunk k. b. 1000 darab ásványnyal, közzettel és kövülettel gyarapodott a múlt évben.

A gyűjtemény tárgyainak beható vizsgálása, meghatározása és leírása a múlt évben is előrehaladt, miről tanuskodnak azon dolgozatok, melyek néhai dr. Herbic Ferencztől, dr. Benkő Gábortól, dr. Primics Györgytől és tőlem az Orvos-term.-tud. szakosztály Értesítőjének 1886-ik évfolyamában közzététettek.

Az erdélyi muzeum-egylet t. közgyűlésének

Kolozsvár, 1887. márczius 31-én

alázatos szolgálja

Dr. Koch Antal,

miut az ásvány-földtani osztály öre.

Jegyzőkönyvi kivonatok a megtartott szakülésekről.

c) 1887. április 29-én *Dr. Entz Géza* elnöklete alatt a következő tárgyak terjesztettek elő:

1. *Burnáz János* „Egy pálcza árnyékának mozgása tekintettel a nap látszólagos körmozgására“ czim alatt fejtegette azt az általános esetet, a midőn a világitó pont egy kúpszeleten mozog és ismertette annak a görbe vonalnak az egyenletét, melyet az árnyék végpontja megfut s azt, hogy hogyan lehet az árnyék irányváltozását minden esetben meghatározni. Mindezeket a napra alkalmazva kimutatta, hogy az árnyék által leírt görbe vonal, akár vízszintes, akár pedig függélyes lapon áll a pálcza, egy esetet kivéve, a midőn kör származik, csak hyperbola lehet; de kerülék és hajtalék soha sem keletkezhetik. Az árnyék irányváltozását illetőleg bemutatja a saját módszere szerint nyert eredményeket, összehasonlítva *Brassai* által más módon számított eredményekkel, mely eredményeket fel lehet használni a napórákészítésre akármilyen lapon s a pálcza tetszés szerinti állásánál. Végül két földrajzi szélességi meghatározást vont le az ismertett eredményekből. Az egyik igazolja a már a régiek által alkalmazott azon módot, mely szerint éjnapegyenkor a legrövidebb árnyékból határozták meg a földrajzi szélességet. A másik egy még eddig hihetőleg nem ismert meghatározási mód azon alapszik, hogy a világtengelyre függélyesen álló pálcza árnyéka reggeltől délig folytonosan nyugotra mutat, délben pedig hirtelen észak-déli irányba ugrik s innen ép oly hirtelen keleti irányu lesz s az marad naplementéig.

2. *Dr. Koch Ferencz* „A zsirorozatbeli diazo-vegyületek“ czimű dolgozatát mutatva be főlemlíti, hogy a míg az aromatikus sorozatban *Griess* már 1860-ban fedezte fel az igen fontos diazo-vegyületeket, addig a zsirorozatban az első diazovegyületet csak 1883-ban fedezte fel *Curtius*. Ő előállította a glycollaetherből a diazo-ecetsav-aethert és ebből igen sok és érdekes derivatumhoz jutott. Az értekező az asparaginsav-aetherekből a diazoborostyánkősav-aethereket állította elő. Ez aetherek sárga sűrű folyadékok s kevésbé állandók; de ammoniákkal igen állandó és szépen kristályosodó diazosuccinaminsav-aetherekké alakulnak át, melyek különböző testekkel reactioba hozva, belőlük több igen érdekes derivatum keletkezik. Így jóddal összehozva az összes légeny eltá-

vozik s helyét 2 atom jód foglalja el, alkotva az assym.-dijodsuccinaminsavaethert, egy igen szépen kristályosodó vegyületet. Vizzel főzve a diazosuccinaminsavaetherekből malaminsavaetherek keletkeznek; benzoesavval pedig benzoxylmalaminsavaetherek. A diazoborostyánkőssavaethert redukálva az értekező megkapta az asparaginsavat. A diazovegyületek constitúciójának illetően való kimutatása után az értekező fölemlíti e vegyületeknek még egy érdekes bomlását és e bomlásnál keletkező sajátágos vegyületeket, az azinborostyánkőssavaethereket.

3. *Dr. Primics György*: A vádvolgyi Gyálu Ürszuluj aranybányaterület geologiai és bányageologiai viszonyait tárgyalván, bemutatja az ott gyűjtött kőzeteket és ásványokat, valamint az ide közel eső Kisbánya néhány érdekes ásványát is. (L. a jelen füzetben).

4. *Dr. Benkő Gábor* az Erdélyi Muzeum-Egylet megbízása és segélyezése folytán az elmúlt nyáron az erdélyi Érczhegységben gyűjtött ásványokat ismertette és mutatta be. (L. a jelen füzetben.)

d) Az 1887. május 27-én tartott szakülésen Dr. Entz Géza elnöklete alatt következő tárgyak kerültek elé:

1. *Dr. Farkas Gyula* „Javítás a színházi látócsőn“ czimen matematikai kifejezéseket állapít meg a kettős látócsövek tiszta látótere és stereoskopikus parallaxisára vonatkozólag és ezekből kiolvassa az ilyen csöveknek egy oly szerkesztési módját, mely mellett a stereoskopikus parallaxis eltűnik és ennek dacára a tiszta tér nagyobbá válik, úgy, hogy az új szerkezetű műszernél a szem izommunkájában álló megerőltetése ki van küszöbölve és azonkívül a tisztán látás is elő van segítve. E szerint készítettetni fog egy látócsőt, melyet annak idején be fog mutatni.

2. *Dr. Pachinger Alajos* főgymnasiumi tanár számtalan ábrával illusztrálja a *Distoma cylindraceum* teljes bönctanát, mely eddig a szerzők figyelmére nem lett méltatva. Utólagosan adatokat közöl az általa már előbb ismertetett *Distoma clavigerum* anatómiájához. Vizgálódásai körébe von még három más trematodot, s az így nyert adatok alapján több új s az eddigi szerzőktől eltérő következtetésre jut, a szóban lévő állatok alapállományát, zizedény-rendszerét, szaporodását stb. illetőleg. Ezek után privat gyűjteményéből bemutat több parazitát borszeszben konzerválva, melyeket házi állatainkból gyűjtött. Végre bemutat egy *Corvus cornix*-et, mint a madárvilágban nem ritka s a jelen esetben igen erősen kifejlett albinismusnak egyik példányát.

3. *Dr. Koch Antal* előadja, hogy a kolozsvári diluviumban újabban sikerült két érdekes kis emlősnek maradványait találnia; ezek egyike az *Arctomys Bobac*, a másik a *Foetorius lutreola*, melyek jelenleg ész.-kel. Európa síkjait lakják és így a mi diluviumunk faunájának pusztai jellegét mutatják.

4. *Dr. Székely Bendeguz*: Adatok a *Helix* ivartermékeinek keletkezésére. A két különemű ivartermék ugyanazon, igen egyszerű szerkezetű ős- vagy ébrényi anyasejtekből keletkezik. Később ezen összejek primitív petékre, ondótörzs-sejtek és tápláló sejtekre különülnek. A primitív peték magja létrehozza a peteszék előképzését, oly formán, hogy tartalma a magtestből kiinduló zsinorokban a maghártyán keresztül bevándorol a sejt tartalomba, ott szét-

esik szék-szemcsékre. A mag, ezután csírhólyag, igen kevés szemcsés tartalommal, csírfolttal, a peteszékekkel tetemes nagyságra növekedik, mely növekedés és új székszemcsék képzése a tápláló sejtek rovására történik.

Az ondótörzs-sejtek oszolnak többszörösen; létrehozzák a szaporodó ondó-sejteket, melyek ujjal ketté-oszlás és a maganyag-gombolynak több új magvak-ra elkülönülése által, endogén képzéssel sejtsoportokat, az ondót-képző sejteket hozzák létre. Az egész ondószálca ondót-képzősejteknek kizárólag csak a magjából keletkezik.

5. Dr. Pfeiffer Péter Schwab Frigyesnek a Mira o Ceti és a γ 'Orionis mellett levő Gore-féle változó csillag fényváltozásaira vonatkozó 1886/7 évben tett megfigyeléseinek eredményeit közli. Mindkét csillagra nézve az észleleti adatok után kiszámított fényerők szerint megszerkesztette a fényváltozás görbéjét, melyből azután az illető változó csillag fényerejének maximumát és minimumát határozza meg idő és nagyság szerint. Színére vonatkozó megfigyeléseinek felemlítése után közli adatait.

(Mind az 5 közlemény egész terjedelmében a jövő füzetre marad.)

Természettudományi kutatások az erdélyi részekben.

A jövő nyáron az erdélyi részekben következő tagtársaink fognak természettudományi kutatásokat végezni a szabadban.

Az Erd. Muz. Egylet megbízásában: a) Dr. Entz Géza a hátszegi öbölben faunistikai kutatásokkal kapcsolatosan gyűjteni is fog az Erd. Múzeum részére; b) Dr. Koch Antal gyűjtés céljából körutat szándékszik tenni a Székelyföldön; c) Dr. Primics György a Pojana-Ruszka hegységben fog gyűjtő kirándulásokat tenni; d) Dr. Benkő Gábor folytatni fogja a múlt években oly szép sikerrel megkezdett ásványgyűjtési kirándulásait az erdélyi érczhegységbe.

Ezen kívül dr. Koch Antal a nagym. földm., ipar- és keresk. ügyi miniszterium megbízásából folytatni fogja az országos földtani fölvételeket Torda és A.-Jára vidékein, a meddig a múlt évben előrehatolt.